

Pirmasis „oficialus“ Valdorfo darželis buvo atidarytas pirmojoje Valdorfo mokykloje Štutgarte 1926 m., praėjus pusantrų metų po Rudolfo Šteinerio Valdorfo pedagogikos pradininko mirties. Tačiau iš tiesų buvo ir ankstesnis, mažiau žinomas bandymas.

Dar prieš atidarant pirmąją Valdorfo mokyklą 1919 m., Rudolfas Šteineris kalbėjo apie pirmųjų septynerių gyvenimo metų svarbą ir apgailestavo, kad klasės mokytojai priims vaikus tik po to, kai šis formuojantis laikotarpis bus baigtas: „Mokytojai imsis ugdyti vaikus, kurie jau yra tam tikro amžiaus, ir jie turi atsižvelgti į tai, kad imasi šių vaikų, kai jie jau yra patyrę savo tėvų ugdymą arba galbūt netinkamą ugdymą pačioje savo gyvenimo pradžioje. To, ko siekiame, bus galima visiškai pasiekti tik tada, kai žmonija pažengs tiek toli, kad tėvai supras, jog net pirmuoju ugdymosi laikotarpiu (0-7 metai) šiuolaikinė žmonija turi specialių ugdymo poreikių.“ (Pradinė paskaita knygoje „Žmogaus studija arba žmogaus patirties pagrindai“).

1914 m., Rudolfas Šteineris susitiko su devyniolikmete Elisabeth Grunelius iš Elzaso regiono Vokietijoje, kuri buvo ką tik baigusi valstybinę darželio auklėtojų mokyklą Bonoje. Elisabeth perskaitė Šteinerio knygą „Teosofija“ ir nusprendė padėti statyti Goetheanum (Antroposofijos centrą) Dornache, Šveicarijoje. Ji prisijungė prie menininkų grupės, dirbančios pagal Šteinerio nurodymus ir kuriančios medžio reljefines skulptūras naujam pastatui. Elisabeth Dornache praleido aštuoniolika mėnesių, dirbo prie medžio drožinių ir lankė Rudolfo Šteinerio paskaitas, po to tęsė ankstyvojo ugdymo studijas Pestalozzi-Froebel seminare Berlyne. Vėliau ją sudomino naujai kuriama Valdorfo mokykla Štutgarte.

Kai 1919 m. buvo atidaryta pirmoji Valdorfo mokykla, Rudolfas Šteineris paprašė mokytojų atlaisvinti patalpą darželiui, bet tai nepavyko. Finansinė padėtis buvo sudėtinga, todėl mokytojai nusprendė visą turimą erdvę skirti papildomoms pradinės mokyklos klasėms. Vėliau, 1920 m., Rudolfas Šteineris vėl kalbėjo su mokytojais apie darželio svarbą: „Tiesa, kad būtų geriau, jei vaikai lankytų darželį. Kuo ilgiau jie jį lankytų, tuo geriau. Taip galėtumėte priimti vaikus, kurie dar nėra pakankamo amžiaus eiti į mokyklą. ... Būtų labai gerai, jei galėtume priimti vaikus, kuriems dar nėra septynerių metų. Galiausiai, jie turi būti šiek tiek jaunesni; kai jie yra vyresni, tai jau nebe taip svarbu.“

Apsilankymo Valdorfo mokyklos pradinėje klasėje metu Šteineris pabrėžė: „Mums reikia darželių!“ Jis vėl paprašė mokytojų atlaisvinti vieną klasę darželiui, bet sprendimas nebuvo rastas. Remiantis vėlesniu Elisabeth Grunelius komentaru, mokytojai, atrodo, nesuprato darželio svarbos. Šteineris paprašė Elisabeth parašyti šešiasdešimties puslapių rekomendacijas, kaip dirbti su trejų–penkerių metų vaikais. Ji pabandė, bet pajuto, kad negali to padaryti, nes neturėjo tiesioginės patirties su mažais vaikais. „Jaučiau, kad pirmiausia turiu įgyti patirties. Negalima sėdėti prie stalo ir viską išsiaiškinti. Šiandien galbūt sunku įsivaizduoti laiką, kai niekas iki šiol sąmoningai netyrinėjo ir nedirbo su vaiko mėgdžiojimo gebėjimais. Turime prisiminti, kad klasės *mokytojai moko*, bet darželio *auklėtoja turi parodyti, ką reikia daryti, savo gyvenimu ir buvimu.*“ (Iš neskelbto straipsnio „Rudolfas Steineris prašo darželių“, autorė Elizabeth Grunelius.)

1920 m. Didįjį penktadienį Rudolfas Šteineris paklausė Elisabeth Grunelius, ar ji galėtų imtis darželio grupės nuo Vėlykų iki rugsėjo. Vėliau ji šį momentą apibūdino taip:

„Aš jau buvau baigusi (valstybinę) mokyklą ir buvau visiškai tikra, kad jokių būdų nenoriu dirbti su vaikais! Norėjau studijuoti mediciną. Aš atsakiau Rudolfui Šteineriui: „Turiu apie tai dar pagalvoti“ ir stovėjau ten, susimąsčiusi. Kol aš stovėjau, jis taip pat liko stovėti, tarsi laukdamas iš manęs atsakymo. Kai pakėliau akis, buvau nustebusi, kad jis vis dar ten stovi. Pamaniau, kad jei Rudolfas Šteineris yra čia ir laukia, padeda priimti sprendimą, tai galbūt aš galiu tai padaryti! Ir atsakiau: „Jei jūs mane paremsite, tai aš galiu.“

Po savaitės jie pradėjo. Bet tai buvo toli gražu ne ideali pradžia! Kiekvieną popietę ji tris valandas praleisdavo su dvidešimčia priešmokyklinukų. Ryte patalpa buvo naudojama aštuntokams, joje prie sienų buvo išrikiuoti sunkūs mokykliniai suolai ir stalai, kurių nebuvo galima perkelti, o grindys buvo nudažytos juodai! Laimei, buvo pavasaris ir vasara, todėl ji didžiąją laiko dalį galėjo praleisti su vaikais lauke. Ji neturėjo žaislų ar žaidimų priemonių. Ji turėjo tik Rudolfo Šteinerio teiginius, kad meditacija turėtų būti darželio gyvenimo pagrindas ir kad ji turi dirbti imituodama – dvi visiškai radikalias mintys, su kuriomis ji niekada nebuvo susidūrusi savo ankstyvojo ugdymo studijų metu!

Vėliau ji prisiminė vieną mergaitę, kuri kasdien labai smarkiai trankydavo duris. Ji keletą kartų prašė jos tai daryti švelniau, bet be rezultatų. Trečią dieną Elisabeth suprato, kad ji pati neuždarydavo durų iki galo. Taigi, mergaitei stebint, Elisabeth uždarė duris „švelniai“, ir po to mergaitė taip pat kaskart jas uždarydavo švelniai. Tuo metu tai buvo neįtikėtina patirtis Elisabeth.

Kai ji parodė Rudolfui Šteineriui vaikų pieštus piešinius, jis patarė, kad būtų dar geriau leisti jiems tapyti akvarele, naudojant gerus, didelius teptukus ir pagrindines spalvas. Ji taip pat užsiiminėjo molio lipdymu: „vaikai vos galėjo sulaukti, kol galės įmerkti rankas į šią skulptūrinę medžiagą ir pradėti ją formuoti“, – vėliau rašė ji, ir pasakojo pasakas. Darželis veikė iki vasaros atostogų pabaigos, bet tuomet nebeliko realios galimybės tęsti veiklą toje netinkamoje klasėje. Be to, buvo „didžiulis pinigų trūkumas“ ir vis dar nebuvo realios Valdorfo mokyklos mokytojų paramos. Elisabeth Grunelius įstojo į Mokytojų koledžą ir iki 1926 m. dirbo rankdarbių mokytoja ir klasės mokytojų pavaduotoja. Ji kartais grįždavo į Dornachą dirbti su meninėmis veiklomis – Euritmija, kalba, molio lipdymu, tapyba ir antroposofiniais tyrimais – šios patirtys buvo jos, kaip būsimo Valdorfo darželio mokytojos, mokymasis.

Per visus šiuos metus Rudolfas Šteineris vis ragino mokytojus atidaryti vaikų darželį ir skaitė paskaitas, pavyzdžiui, „Švietimo šaknys ir švietimo pagrindai“, kuriose kalbėjo apie svarbų ankstyvojo ugdymo pedagogo darbą. Galiausiai, 1924 m. vienas iš mokytojų, Herbertas Hahnas, išgirdo Rudolfo Šteinerio raginimą ir nusprendė priimti iššūkį – pastatyti vaikų darželį mokyklos teritorijoje.

Naujasis vaikų darželis buvo baigtas statyti 1926 m., beveik pusantros metų po Rudolfo Šteinerio mirties. Jis buvo apibūdinamas kaip namas su trimis kambariais, iš kurių vienas buvo euritmijos kambarys, nudažytas „melsvai rausva spalva“ – spalva, kurią Šteineris nurodė euritmijai. Tapybos kambarys buvo tamsiai mėlynas, „tamsesnis už dangų“, o žaidimų kambarys – karminis raudonas. Rudolfo Šteinerio nuomone, skirtingi spalvų potyriai vaikams, priklausomai nuo to, ar jie yra neramūs, lėti ir pan., suteikia viduje kylančius papildomus spalvų potyrius ir taip patenkina skirtingus vaikų poreikius. Pavyzdžiui, vaikams, turintiems miego problemų, Šteineris siūlė aplink lovą pakabinti tamsiai oranžines užuolaidas. Lauke buvo smėlio dėžė ir sodas. Kartą Elisabeth pakvietė krepšelių pynėją ateiti ir dirbti vaikų akivaizdoje. „Jis buvo jaunas vyras, pasiraitojęs rankoves, kad vaikai galėtų pamatyti, koks jis stiprus. Jis atsinešė didelį krepšį ir daug vytelių. Kitą dieną vienos iš vaikų, labai drovios mergaitės rūbinėje pamačiau atneštas vyteles. Paklausiau jos, kam jai reikalingos vytelės. „Kad galėčiau pinti krepšelius“, – atsakė ji. Tada aš iškart išėjau ir nusipirkau vytelių bei krepšelių dugnų, o kitą dieną visi keturmečiai jau bandė pinti krepšelius. Norėjau jiems padėti, bet jie norėjo pinti patys. Jie niekada nebūtų to pradėję, jei nebūtų matę krepšelių pynėjo darbo.“

Po trejų metų Klara Hatterman, jauna moteris iš Hanoverio, Vokietijoje, norėjusi tapti Valdorfo darželio auklėtoja, kreipėsi į Elisabeth Grunelius ir paragino ją surengti mokymo kursą darželio auklėtojoms. Bet

Elisabeth jautėsi pernelyg nepatyrusi; nenoriai sutiko susitikti su nedidele keturių ar penkių susidomėjusių žmonių grupe. Bet kai jie susirinko, ji paprašė visų išeiti, sakydama, kad nėra pasirengusi. Visi išėjo, išskyrus Klarą, kuri tapo jos stažuotoja, o vėliau – drauge ir kolege visam gyvenimui. Galima sakyti, kad šios dvi moterys buvo mūsų, Valdorfo darželių, judėjimo pradininkės.

1931 m. Klara įkūrė nedidelį vaikų darželį Hanoveryje. Dešimt metų kasdien į vaikų darželį ateidavo iki dvidešimties vaikų.

1938 m. naciai uždarė Štutgarto ir Hanoverio Valdorfo mokyklas. Klaros namų darželis, kuris buvo mažiau matomas, veikė iki 1941 m. Kai naciai ir jį uždarė, pabėgo į Drezdeną ir ten rūsijoje atidarė nedidelį darželį. Tai buvo vienintelė likusi Valdorfo iniciatyva, kol ją taip pat atrado ir uždarė nacionalsocialistai.

1940 m. Elisabeth persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas, kur 1941 m. įkūrė Valdorfo vaikų darželį Kimbertono mieste Pensilvanijoje, o 1948 m. - dar vieną Long Ailende, Niujorko valstijoje. 1950 m. buvo išleista jos knyga „Early Childhood Education and the Waldorf School Plan“ („Ankstyvoji vaikystė ir Valdorfo mokyklos planas“), kuri buvo perspausdinta keliais leidimais ir kalbomis. 1954 m. ji grįžo į Europą, 1954 m. Paryžiuje įkūrė Valdorfo vaikų darželį, o 1970-1988 m. gyveno Dornache kaip konsultantė. Ji mirė 1989 m. Šoppeime, sulaukusi 94 metų, paskutinė iš pirmojo Valdorfo darželio pedagoginio personalo narių.

Klara Hatterman 1946 m. grįžo į Hanoverį ir vėl atidarė darželį labai primityviomis sąlygomis: su dervos popieriaus stogu ir skėčiais, kurie apsaugodavo nuo lietaus. Per grindis augo žolė, o žiemą ant sienų susidarydavo sniego kristalai. Iš pradžių laisvas žaidimas lauke reiškė žaidimą pokario griuvėsiuose ir šaukšto, vinies ar ko nors kito, kas padėtų statyti darželį, ieškojimą. Septynis metus darželis, tapęs mokyklos dalimi, veikė šiomis sunkiomis sąlygomis, kol „bjaurusis ančiukas“ tapo „gulbe“. Medžio apdirbimo mokytojas parengė architektūrinius planus ir pagamino baldus, o mokyklos verslo vadybininkas pasišventė darželio pastato socialinio ir finansinio pagrindo kūrimui. 1953 m. per Kalėdas buvo atidarytas naujas darželio pastatas.

Galime su dėkingumu prisiminti Elisabeth Grunelius ir Klarą Hatterman už jų drąsą, neišsenkantį entuziazmą dirbant sunkumų akivaizdoje, nuoširdžią meilę ir šilumą mažiesiems vaikams bei gilų atsidavimą nuolatiniam savo darbo tobulinimui per studijas ir vidinį tobulėjimą. Jos buvo tyrinėtojos, intuityviai jaučiančios kelią, besiremiančios tiksliais savo globojamų vaikų stebėjimais. Jos buvo vizionierės, gebančios matyti toli už savo artimiausios aplinkos ribų ir sąmoningai dirbti su vaiko dvasinės prigimties realybe.

Pagal:

- Prof. Dr. Tomáš Zdražil „Elizabeta Grunelius: pirmoji Valdorfo darželio mokytoja“

- Susan Howard From Gateways Newsletter Issue 49 (WECAN 2005) ir Erziehungskunst 49 numeris: „Valdorfo ankstyvojo ugdymo judėjimo pradžia“